

Juhász László ezredes:

AZ EU VÁLSÁGKEZELÉSI MECHANIZMUSAI

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző tanulmányában áttekinti az Európai Unió válságkezelési tevékenységének legitimitását, az átfogó és az integrált megközelítés elveit, az Európai Bizottság, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Külügyi Szolgálat tevékenységét, valamint védelempolitikával összefüggő válságkezelési mechanizmusainak szervezeteit és működését, végül pedig az EU 2018. évi stratégiai szintű válságkezelési gyakorlatát.

KULCSSZAVAK: Európai Unió, válság, válságkezelés, átfogó megközelítés, integrált megközelítés, válságkezelési gyakorlat

BEVEZETŐ

Az Európai Unió (EU) és hazánk nap mint nap számos biztonsági kihívással néz szembe, amelyek kezelése közösségi és tagállami feladatok megoldásának egész sorát igényli. Ezek a kihívások lehetnek külső és belső természetűek, olyanok, amelyek „csupán” az EU külpolitikáját befolyásolják, de lehetnek olyanok is, amelyek az Unió egészét, akár annak alapértékeit veszélyeztetik. A kihívások egy része válságként jelenik meg, és kezelésük különleges szervezeti struktúrát, illetve eljárásrendet igényel.

Az EU egyre aktívabb szerepet vállal a válságok kezelésében. Bármi legyen is azonban a veszély forrása, a különböző válságok dinamikája vagy hatása, az EU-tagországok elfogadják, hogy az európai társadalmakban jelentős zavart okozó vagy veszélyt jelentő eseményekre, illetve folyamatokra adandó válaszokat koordinálni szükséges. Az idők során ez a szükségszerűség a válságkezelési eszközök, platformok, eljárásrendek, pénzügyi források és más válságkezelési képességek széles skálájának kialakulásához vezetett. Ezek a képességek rendszerint a felmerülő igények, és nem valamiféle stratégia nyomán születtek meg. Egy éppen aktuális válság mindig rávilágít a válságreagálási rendszer gyenge pontjaira vagy a felkészültség hiányára. A válság következtében a tagállamok sokszor egyetértenek abban, hogy több hatáskört kell delegálniuk az EU-szintű intézményeknek a válságkezelés valamennyi aspektusában, a megelőzés-felkészüléstől a reagáláson át a helyreállításig.¹

Az EU láthatóan aktív szerepet kíván betölteni a védelmi funkciók terén is, amelyet bizonyít, hogy állandó napirenden van az európai közös hadsereg kérdése, az illegális migráció kezelésének jelentős a védelmi vonzata, manapság számos EU-vezette, katonai erőket is magában foglaló misszió végzi tevékenységét. A 2015-ben kialakult migrációs válság miatt 2016 óta jelentős mértékben átalakult az EU intézményesített válságkezelési szervezet- és feladatrendszere. Az újfajta működési rend egyik tesztje a közelmúltban lebonyolított

¹ Klara Andrée et al.: Final Report for sub-WP4.1: Crisis Management Capacity in the European Commission, European Council and the Council of the European Union. Brussels, 30. 09. 2017, 167. <http://www.transcrisis.eu/wp-content/uploads/2017/10/D4.2-Crisis-Management-Capacity-in-the-European-Commission-European-Council-and-the-Council-of-the-European-Union-Final-Report-for-sub-WP4.1.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

European Union Hybrid Exercise Multilayer 2018 (EU HEX ML 18) gyakorlat tervezése és végrehajtása volt, amely során széles körben begyakorolták a válságkezelési eljárásokat.

Tekintettel arra, hogy a hatályos szabályzók alapján a honvédelmi tárca felel a NATO és az EU stratégiai válságkezelési gyakorlatainak történő magyar kormányzati részvétel – így a közreműködő magyar szervezetek tevékenységének – tervezéséért, szervezéséért, illetve a gyakorlaton való részvételért, fontos áttekinteni az EU válságkezelésben alkalmazott mechanizmusait.

A lisszaboni szerződés egyik vezérlőelve az az elhatározás, hogy az EU reagáló képessége jelentősen növekedjen az Unió határain kívül felmerülő kihívásokkal szemben, amelyek adott esetben *ad hoc* döntéshozatalt igényelnek.² Fontos megemlíteni: az EU törekszik megtalálni a beavatkozás legitimitációját a válságok kezelése során, valamint igyekszik más nemzetközi szervezetekkel, így különösen az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével a széles körű együttműködésre.

Tanulmányomban elsősorban az EU szempontjából külső dimenzióval rendelkező és alapvetően a közös biztonság- és védelempolitika (KBVP)³ keretein belül értelmezendő kihívások, válságok kezelésével kapcsolatban fogom bemutatni az EU válságkezelési mechanizmusait.

AZ UNIÓS VÁLSÁGKEZELÉS LEGITIMÁCIÓJA

A lisszaboni szerződés több jogi rendelkezést tartalmaz az Unió válságkezelésben betöltött szerepét illetően. Ilyen például a polgári védelem, az egészségügyi biztonság és a humanitárius segítségnyújtás (91., 220., valamint 208–214. cikk). Tartalmaz továbbá egy úgynevezett „szolidaritási klauzulát”, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy közösen készüljenek fel a válságokra, felkérés esetén segítsenek egymásnak, valamint az EU intézményein belül koordinálják a tevékenységüket. A szerződés 222. (1) szakasza (az ún. „szolidaritási klauzula”) kimondja: „Ha egy tagállamot terrortámadás ér, illetve, ha természeti vagy ember okozta katasztrófa áldozatává válik, az Unió és tagállamai a szolidaritás szellemében együttesen lépnek fel. Az Unió minden rendelkezésére álló eszközt, ideértve a tagállamok által rendelkezésre bocsátott katonai erőforrásokat is, mozgósít annak érdekében, hogy:

- megelőzze a terrorista fenyegetést a tagállamok területén,
- megvédje a demokratikus intézményeket és a polgári lakosságot egy esetleges terrortámadástól,
- terrortámadás esetén egy tagállamnak, politikai vezetése kérésére, a területén segítséget nyújtson.”⁴

Látható, hogy az alkalmazható eszközök magukban foglalják az uniós és a tagállami erőforrásokat (beleértve a katonaiakat is). A szerződés a veszélyeket széles körűnek ítéli meg: lehetnek köztük balesetek, természeti katasztrófák és terrorizmus is. A szolidaritási klauzula alapján fellépő kötelezettség azt feltételezi, hogy az EU intézményei képesek ezen eszközök koherens, koordinált és hatékony lehívására. A klauzula kötelezi a tagországokat

² Crisis management and Response. European External Action Service, 15. 06. 2016. https://eeas.europa.eu/topics/crisis-response/412/crisis-management-and-response_en (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

³ Common Security and Defence Policy (CSDP).

⁴ Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2012. 10. 26., 556. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

arra is, hogy segítsék a csapást elszenvedett tagállamot, valamint előírja, hogy a tagállamoknak a közös cselekvés mellett elérhetővé kell tenniük a segítségnyújtási képességeiket.⁵

A főképviselő által benyújtott és az Európai Tanács által 2016. június 28-án elfogadott új, globális külügyi és biztonságpolitikai stratégia az EU válságkezelési szerepét illetően a következőket fogalmazza meg: „Az európaiaknak képesnek kell lenniük arra, hogy megvédjék Európát, reagáljanak a külső válságokra és segítséget nyújtsanak partnereiknek biztonsági és védelmi képességeik fejlesztéséhez, és e feladatok ellátása során másokkal is együttműködjenek. A külső válságkezelésen és a kapacitásépítésen felül az EU-nak arra is képesnek kell lennie, hogy tagjai, illetve az intézmények kérésére segítséget nyújtson tagjainak a védekezéshez.”⁶

Figyelemre méltó továbbá az Európai Bizottság (Bizottság) és a főképviselő által az Európai Parlamentnek és az Európai Unió Tanácsának (Tanács) címzett, *A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete – európai uniós válasz* című közleménye, amelynek 19. intézkedése a következőket fogalmazza meg: „A főképviselő és a Bizottság, a tagállamokkal együttműködésben, a válságkezelési és a politikai szintű integrált válságelhárítási eljárásokon alapuló közös operatív protokollt fog kidolgozni, és rendszeres gyakorlatokat fog szervezni a komplex hibrid fenyegetésekre adott válaszlépések során a stratégiai döntéshozatali kapacitás javítása érdekében.”⁷

A szerződésekből és a fentebb felvázolt legfontosabb dokumentumokból egyértelműen kirajzolódik az EU aktív szerepvállalási szándéka az Unió határain kívüli válságkezelésben.

A válság és a válságkezelés fogalma

A válság és a válságkezelés fogalmát uniós szinten sem definiálták egyértelműen, már csak azért sem, mert előfordulhat olyan helyzet, amelyet egyes tagállamok válságként ítélnek meg, míg ugyanezen helyzetről más tagállamok gyökeresen más nézetet vallanak.

Az EUNPACK⁸ tanulmányában a válság egy komoly incidens vagy incidenssorozat, amely negatív következményekkel jár egy adott ország vagy régió legalább néhány csoportja részére. Az ilyen válságok természetüknél fogva politikai jellegűek, és mind konceptuális, mind empirikus értelemben bonyolult módon kapcsolódnak a konfliktusokhoz és a háborúkhöz.⁹

Az EU saját válságreagálási kontextusában a válságok lehetnek belsők vagy külsők, ember által okozottak vagy természeti katasztrófák.¹⁰ Amikor az EU hivatalos személyei válságreagálásról beszélnek, úgy nagy valószínűséggel nemzetközi konfliktusra, nagy méretű

⁵ Andrée et al.: i. m. 170.

⁶ Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa – Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan. European Union External Action, 2016, 79. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eaae2cf-9ac5-11e6-868c-01aa75ed71a1/language-hu/format-PDF/source-61045174> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 28.)

⁷ A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete – európai uniós válasz. Az Európai Bizottság és az Unió Külügyi és Biztonságpolitikai Főképviselője közös közleménye az európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Brüsszel, 2016. 04. 06., 19. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=en> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 09.)

⁸ Jozef Bátora et al.: Understanding the EU's crisis response toolbox and decision-making processes. Norwegian Institute of International Affairs, 30. 09. 2016. <http://www.eunpack.eu/sites/default/files/deliverables/Deliverable%204.1.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

⁹ Bátora: i. m. 5.

¹⁰ Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata: i. m. 147.

katasztrófára vagy EU-n kívüli bukott államra gondolnak. Az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ)¹¹ szerint az Unió válságreagálása nem más, mint az EU erőforrásainak azonnali mozgósítása az ember által okozott vagy természeti katasztrófa miatt bekövetkezett külső válságok következményei kezelésének érdekében.

ÁTFOGÓ ÉS INTEGRÁLT MEGKÖZELÍTÉS AZ UNIÓS VÁLSÁGKEZELÉSBEN

Az EU a válságkezelési feladatok megoldását az úgynevezett „átfogó megközelítés” elvei mentén kívánja végrehajtani. Megállapítható: az átfogó megközelítés többféle értelmezésben lehet fel az EU dokumentumaiban, illetve az EU-ról szóló szakirodalomban.

Az EU tulajdonképpen a NATO átfogó megközelítéssel kapcsolatos nézeteit adaptálta, és alapvetően a civil-katonai együttműködést terjesztette ki a különböző politikai, civil és katonai szereplők hadszíntéren való együttműködésére. Ez a megközelítés abból a felismerésből ered, hogy a katonai erők, eszközök szükségesek, de nem elegendő feltételt nyújtanak a komplex kihívások kezelésére.¹²

Az EU globális stratégiája a válságkezelés vonatkozásában az „integrált megközelítés” kifejezést alkalmazza, amely a következőket foglalja magában:

- *multidimenzionális megközelítés*: az összes lehetséges adminisztratív lépés és a teljes eszközrendszer alkalmazása a konfliktus megelőzése, kezelése és megoldása céljából;
- *többfázisú megközelítés*: aktív tevékenység a konfliktus ciklusának valamennyi szakaszában (megelőzés, megoldás, stabilizáció);
- *többszintű megközelítés*: a konfliktus kezelése helyi, nemzeti, regionális vagy globális szinten;
- *multilaterális megközelítés*: a konfliktusban érintett valamennyi olyan szereplő bevonása, amelyek részvétele nélkülözhetetlen a megoldásban.¹³

Röviden összefoglalva megállapítható: az EU külügyi és biztonságpolitikai érdekeinek érvényesítése érdekében koordinált módon alkalmazza a rendelkezésére álló kiterjedt eszközrendszert (fejlesztéspolitika, diplomácia, gazdaságpolitika, válságkezelés stb.), amely az EU szintjén fokozott intézményközi együttműködést jelent.¹⁴

AZ UNIÓS VÁLSÁGKEZELÉS INTÉZMÉNYEI ÉS ELJÁRÁSAI

Az EU-ban a válságkezelés koordinálása politikai, műveleti és technikai szinten történik, amely leképezi a teljes válságkezelési ciklust (a megelőzést, felkészülést, a reagálást és a helyreállítást). Kifejezetten válsághelyzeti működésre léteznek eljárások a Bizottság (ARGUS), a Tanács (integrált politikai válságreagálási intézkedések) és az EKSZ (válságreagálási mechanizmus) szintjén.

A válságreagálási mechanizmuson belül meghatározott belépési pontok teszik lehetővé az EU különböző szervezetei és a nemzetközi partnerek közötti koordinációt. Amikor szélesebb

¹¹ European External Action Service.

¹² Nicoletta Pirozzi: The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management. DCAF, Brussels, 2013, 6. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Pirozzi_EU-CM.PDF (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

¹³ Közös jövőkép, közös fellépés: i. m. 28–29.

¹⁴ Molnár Anna: Az Európai Unió külkapcsolati rendszere és eszközei. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 137.

körü, illetve veszélyhelyzeti konzultációra van szükség a Bizottság, a Tanács, az EKSZ és az EU más szervezetei között, úgy azt a válságkezelési eljárások megfelelő használatával érik el.¹⁵ Az EU szervezeteinek megosztott funkciói visszatükröződnek a válságkezelésben betöltött szerepükben.

Az Európai Bizottság és az ARGUS-rendszer

A Bizottság válságkezelési szektorai a következők: terrorelhárítás, polgári védelem, kiberbiztonság, energia, közlekedés, egészségügy és migráció. Megjegyzendő, hogy a Bizottság rendelkezik az egyes szektorokat érintő legtöbb monitoring, előrejelző és riasztási rendszerrel. Az ágazatok közül az EKSZ a terrorelhárítás, a kiberbiztonság és a migráció területén játszik szerepet.¹⁶

A Bizottság által 2006-ban létrehozott, védett ARGUS riasztási rendszer átfogó módon, bármely ágazatot érintő válsághelyzet esetén képes biztosítani a Bizottság válságreagáló képességét. Az ARGUS egy platform a Bizottság különböző szervezetei között, amely lehetővé teszi az egyes szektorok közötti gyors információcserét, és biztosítja a magas szintű politikai koordinációt. Az ARGUS összeköti a szektoralapú figyelmeztető rendszereket a Bizottság különböző főigazgatóságaival.¹⁷

A Bizottság a következőkben határozta meg az ARGUS általános, gyors riasztási rendszer célkitűzéseit és működési elveit az Európai Parlamenthez intézett közleményében:

Az ARGUS alkalmazásának célkitűzései:

- Szolgáljon olyan belső platformként, amely lehetővé teszi a Bizottság főigazgatóságainak és más szervezeteinek a releváns információk valós idejű megosztását a bármilyen természetű multiszektorális krízisekről vagy olyan előre látható veszélyeztetettségekről, amelyek bizottsági szintű tevékenységet követelnek. Ez megkönnyíti a koordinációt és az együttműködést, így végeredményben javítja a Bizottság válaszainak hatékonyságát és következetességét.
- Nagy méretű válság esetén biztosítsa a megfelelő koordinációs folyamat aktiválását, amely lehetővé teszi a Bizottság részére, hogy az összes releváns információ alapján döntést hozzon, biztosítsa a Bizottság hatáskörébe tartozó ügyekben a gyors, koordinált és koherens reagálást, együttműködésben más intézményekkel.
- Segítse elő a polgárokkal történő hatékony kommunikációt, nyújtson kiegyensúlyozott, koherens és teljes képet a Bizottság által tett erőfeszítésekről.

Az ARGUS működési elvei:

- a szubszidiaritás elve: a válságok helyben történő kezelése alapvetően tagállami kötelezettség;
- a rendszer nem változtatja meg a Bizottság által működtetett egyéb gyors riasztási

¹⁵ EU operational protocol for countering hybrid threats – EU Playbook. European Commission, Brussels, 05. 07. 2016., 7. <http://edz.bib.uni-mannheim.de/edz/pdf/swd/2016/swd-2016-0227-en.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 08.)

¹⁶ Andrée et al.: i. m. 34., 59., 128.

¹⁷ Sanna Kjellén: Survey of EU warning systems. 05. 09. 2007., 7. https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/KBM/Survey%20of%20EU%20warning2.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

rendszerek¹⁸ specifikus jellemzőit, hatásköreit, tudásbázisát, és e rendszerek továbbra is ellátják a specifikus eljárásoknak megfelelő funkciókat;

- az ARGUS multiszektorális válság esetén hozható működésbe, amennyiben bizottsági szintű cselekvés szükséges, és a bármely okból bekövetkező, bármilyen természetű válság érinti a polgárok, a tagállamok vagy harmadik ország anyagi javait vagy érdekeit;
- a kommunikációs hálózat csak a Bizottságon belül van kialakítva, és más módon biztosítottak a linkek a különböző gyors riasztási rendszerekhez, főigazgatóságokhoz és szolgálatokhoz. A tagállamok a gyors riasztási rendszerek révén kerülnek kapcsolatba az ARGUS-szal. Az ily módon történő koordinációval biztosítható, hogy a releváns információkról átfogó, rendszerezett és érvényes adatbázis álljon rendelkezésre abban az esetben, ha a Bizottság felkérést kap a tagállamokkal vagy más intézményekkel való együttműködésre.¹⁹

Az ARGUS-rendszerben a riasztások kétfokozatúak. Az I. fokozat nem számít multiszektorális válságnak: az ilyen válságokat az adott szakterületen leginkább érintett főigazgatóságnak kell kezelnie lehetőleg valamelyik létező gyors riasztási rendszeren, a többi főigazgatóságot pedig informálni kell. A II. fokozat sokkal komolyabb válság esetén aktivizálódik, és ebben az esetben több koordinált belső intézkedés megtételére van szükség. Ennek a fokozatnak az aktivizálását a Bizottság elnöke dönti el saját elhatározásából vagy a Bizottság más tagjának a felkérésére. Az elnök dönti el továbbá azt is, hogy ki, melyik biztos lesz a főfelelős a II. fokozatban, de dönthet úgy is, hogy a saját kezében tartja a közvetlen irányítást.²⁰

Az Európai Unió Tanácsának válságreakálási intézkedései

Az integrált politikai válságreakálási intézkedések (IPVI)²¹ kialakítását az Általános Ügyek Tanácsa²² 2013. június 25-én hagyta jóvá, amely valójában a korábban kialakított válságkoordinálási eljárások²³ megújítását jelentette. Az IPVI létrehozásának célja az uniós tagállamok képességeinek erősítése volt arra vonatkozóan, hogy időben meghozzák döntéseiket olyan nagyszabású veszélyeztetettség esetén, amely az EU politikai szintű reakálását igényli.²⁴

Az IPVI flexibilis mechanizmust nyújt a Tanács elnökségének támogatása érdekében nagy természeti katasztrófa, több ágazatot érintő civilizációs katasztrófa, illetve terrorcselekmény következményeinek kezelésében. Az IPVI az elnökség részére egy sor egyedi eszközt nyújt

¹⁸ Rapid Alert Systems (RAS).

¹⁹ Commission provisions on „ARGUS” general rapid alert system. Commission of the European Communities, Brussels, 23. 12. 2005., 3–4. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0662:FIN:EN:PDF> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

²⁰ Kjellén: i. m. 8.

²¹ Integrated Political Crisis Response (IPCR) arrangements.

²² General Affairs Council (GAC).

²³ Crisis Coordination Arrangements (CCA).

²⁴ Iñigo Miguel de Beriain et al.: The European Union Integrated Political Crisis Response Arrangements: Improving the European Union's Major Crisis Response Coordination Capacities. Disaster Medicine and Public Health Preparedness, Vol. 9, 2015/3., 2. https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/FC8F8B954A5F1B481366FB00A55F0D4B/S1935789315000105a.pdf/european_union_integrated_political_crisis_response_arrangements_improving_the_european_unions_major_crisis_response_coordination_capacities.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

a politikai szinten történő információmegosztás, közös döntéshozatal és a válaszlépések koordinálása érdekében.²⁵ Az intézkedéseket úgy alkották meg, hogy azok:

- rugalmasak és (az arányos válaszadás érdekében) méretezhetőek legyenek;
- meglévő eljárásokon és munkacsoportokon alapuljanak (nincs *ad hoc* eljárás és szervezet);
- az elnökség politikai kontrollja alatt és stratégiai iránymutatása alapján legyenek végrehajthatók;
- az Állandó Képviselők Bizottsága²⁶ köré szerveződjenek (gyorsaság, felelősség).²⁷

Ezek az intézkedések nem sértik a tagállamok felelősségét (vagyis a szubszidiaritás elvét), valamint nem helyettesítik vagy érvénytelenítik a meglévő EU-s ágazati intézkedéseket (például az EU-s polgári védelmi mechanizmust). Az IPVI-t bármilyen válság során lehet alkalmazni, de nem azt a célt szolgálja (és nem is célszerű), hogy minden válság során alkalmazzák.²⁸ Abban az esetben, ha az EU működéséről szóló szerződés 222. (1) szakaszának lehívása megtörténik, úgy az IPVI-mechanizmust automatikusan aktiválják.²⁹

Az IPVI hatálya kiterjed a belső és külső válságokra is. Nincs meghatározott küszöb annak, hogy milyen mértékű válság esetén kerüljön sor az alkalmazására: bármikor lehet, ha uniós szintű politikai figyelem szükséges, illetve, ha ennek a figyelemnek hozzáadott értéke van. Az IPVI megjelenik *A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete*³⁰ című dokumentumban, valamint a nagyszabású kiberbiztonsági eseményekre és válsághelyzetekre válaszoló összehangolt támadásról szóló 2017. 09. 13-ai bizottsági ajánlásban.³¹

Az IPVI elemei a következők:³²

- *Kapcsolattartó pont.* A Vészhelyzet-reagálási Koordinációs Központ³³ által működtetett központi elem biztosítja a napi 24 órában, heti 7 napon át való elérhetőséget.
- *IPVI webplatform.* A webplatform a Tanács alárendeltségében működik állandó jelleggel, de korlátozott hozzáféréssel. A platform a tagállamoktól, a Bizottságtól, az EKSZ-től és az EU-s ügynökségektől kap adatokat, és mintegy központi kommunikációs felületként működik. Az IPVI webplatform lehetővé teszi az információmegosztást válságmentes időszakban is, kiemelten a felkészülés céljait szolgálva. Válsághelyzetben a platform bővíthető egy vagy több új lappal a kialakult helyzet vagy a politikai döntés függvényében.

²⁵ The EU Integrated Political Crisis Response – IPCR – Arrangements – in Brief. Council of the European Union, Brussels, 2016, 2. https://www.consilium.europa.eu/media/29699/web_ipcr.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

²⁶ Comité des Représentants Permanents (COREPER) (fr.).

²⁷ The Council's response to crises (IPCR). European Council – Council of the European Union. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ipcr-response-to-crises/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

²⁸ Tarik Meziani: Integrated Political Crisis Response arrangements (IPCR). Brussels, 25. 04. 2018., 5. http://ceps1.ceps.eu/attachment/TF_CD/IPCR-CEPS-25_April_2018.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

²⁹ Pierre Minard: The IPCR Arrangements: A joined-up Approach in Crisis Response? Eidgenössische Technische Hochschule, Zürich, 15. 12. 2015., 1. <http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/195247/pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 08.)

³⁰ A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete: i. m. 16.

³¹ Commission Recommendation of 13. 09. 2017. on Coordinated Response to Large Scale Cybersecurity Incidents and Crises. European Commission, Brussels, 13. 09. 2017, 6. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-6100-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

³² The EU Integrated Political Crisis Response: i. m. 1–2. A szerző fordítása.

³³ Emergency Response Coordination Centre (ERCC).

- *Elnökségi kerekasztal.* A kerekasztal általában a Főtitkárságból, a Bizottságból, az EKSZ-ből, az Európai Tanács elnöki irodából, az uniós terrorizmus elleni koordinátorból és – szükség esetén – más érintett uniós szervezetekből vagy a tagállamok képviselőiből és szakértőiből áll. A kerekasztal végső összetétele az Elnökség által hangsúlyozott preferenciáktól függ. A találkozók fizikai körülményeinek megteremtéséért a Főtitkárság vállal felelősséget.
- *Integrált Helyzetnyilvántartás és Elemzés (IHE).*³⁴ Az IHE a Bizottság és az EKSZ által közösen kifejlesztett, az Elnökség és a Tanács döntéshozatalát elősegítő képesség. Az IPVI aktiválását követően az IHE lehetővé teszi a kialakult helyzet összegzését, a helyzet várható alakulásának és következményeinek általános áttekintését. Továbbá adatokat nyújt a tagállamok részére, illetve támogatja a Bizottság és az EKSZ tevékenységét.³⁵

Az IPVI működésének három módozata van.³⁶

- *Monitorozás.* A folyamatos figyelés lehetővé teszi a válságról szóló információ önkéntes alapú, IPVI-aktiválás nélküli megosztását. Ez az üzemmód nem indukálja IHE-jelentések készítését.
- *Információcsere.* Ebben az üzemmódban a Bizottságnak és az EKSZ-nek IHE-jelentéseket kell készítenie. A Tanács főtitkársága kifejezetten erre a célra létrehoz egy ún. „válságdalt” az IPVI webplatformon. Az információcserét a Tanács elnöksége, a Tanács főtitkársága vagy az Elnökséggel egyetértésben a Bizottság, illetve az EKSZ kezdeményezheti.
- *Teljes aktiválás.* Az IPVI teljes aktiválását az Elnökség vagy a tagállamok kérhetik. A teljes aktiválás biztosítja az EU válaszreagálásának nagyobb láthatóságát. A Tanács vagy az Európai Tanács ülésének soron kívüli szervezése révén elősegíti a válság uniós szinten való kezelését. A teljes aktiválás magában foglalja az EU válaszlépései vonatkozásában az elnöki kerekasztal akciójavaslatainak előkészítését és azoknak a COREPER és a Tanács részére történő felterjesztését.

Az Európai Külügyi Szolgálat válságreagálási mechanizmusa

Ha a válság komolyan érinti a külügyi vagy a közös biztonság- és védelempolitikai dimenziókat, az EKSZ válságreagálási mechanizmusa is életbe lép.³⁷

A válságreagálási mechanizmus az EKSZ belső, sajátos szervezeti elemeket és kialakított eljárásrendet magában foglaló rendszere, amely az EU-t vagy bármely tagállam érdekeit potenciálisan vagy ténylegesen sértő, külső vagy külső dimenzióval rendelkező válságokra és veszélyhelyzetekre – ideértve a hibrid veszélyeket is – biztosít koordinált és együttműködésen alapuló reagálási lehetőséget.³⁸

³⁴ Integrated Situational Awareness and Analysis (ISAA).

³⁵ Beriain et al.: i. m. 3.

³⁶ The EU Integrated Political Crisis Response: i. m. 2–3. A szerző fordítása.

³⁷ Annex to the Commission Recommendation on Coordinated Response to Large Scale Cybersecurity Incidents and Crises. European Commission, Brussels, 13. 09. 2017., 2. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-6100-F1-EN-ANNEX-1-PART-1.PDF> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.) (A továbbiakban: Annex.)

³⁸ Annex, 16.

Fő szervezeti eleme, a Helyzetelemző Részleg³⁹ napi 24 órában, heti 7 napon át végez helyzetértékelést, támogatja a válságreagálási mechanizmust és az IPVI-t, ezenfelül biztosítja a kommunikációt az érintettekkel.⁴⁰

A Válságreagálási és Műveleti Koordinációs Főosztály⁴¹ Válságreagálás-tervezési és Műveleti Osztálya⁴² a gyors reagálás biztosítása érdekében figyelemmel kíséri a világon megjelenő potenciális válságokat, emellett felelős a válságkezelési tevékenységek általános tervezéséért.⁴³

Az EU külső dimenzióit bármilyen módon is érintő válság vagy veszélyhelyzet esetén a közös válságreagálási, külügyi és biztonságpolitikai felelős főtitkárhelyettes köteles konzultálni a külügyi és biztonságpolitikai főképviselővel – aki egyben a Bizottság alelnöke (főképviselője) is – és az EKSZ más vezetőtestületének más tagjaival.⁴⁴

Amennyiben a kialakult helyzet indokolja, a főtitkárhelyettes életbe lépteti a válságreagálási mechanizmust. A mechanizmus aktiválását a főképviselő, más főtitkárhelyettesek vagy ügyvezető igazgatók is kérhetik. Amennyiben a válságreagálásért felelős főtitkárhelyettes valamilyen oknál fogva nem elérhető, úgy távollétében ez a felelősség egy kijelölt személyre hárul, aki praktikus okokból rendszerint a Hírszerző és Helyzetnyilvántartó Központ (HHK)⁴⁵ igazgatója.

A válságreagálási mechanizmus alapvető elemei a következők: válságértekezlet, lehetséges azonnali cselekvések jegyzéke, válságkezelési központ, válságkezelési platform, válságkezelési munkacsoport.

A válságértekezleten az EKSZ, a Bizottság és a Tanács válságban közvetlenül érintett vezető tisztviselői vesznek részt. Értékelik a válság rövid távú hatásait, a további tevékenységek vonatkozásában pedig a következők szerint dönthetnek: az „A” változatban azonnali cselekvésről döntenek; a „B” változatban aktiválják a válságkezelési központot, míg a „C” változatban összehívják a válságkezelési platformot. A cselekvési változatok sorrendisége tetszőleges.⁴⁶

A válságértekezleten egyetértés születhet azonnali cselekvések megtételéről, amelyek többek között magukban foglalják az EU-s delegációk támogatását és részükre iránymutatás kiadását, a nemzetközi kapcsolatok és műveletek intenzitásának növelését, sajtónyilatkozatok kiadását, iránymutatás kiadását a KBVP missziói és műveletei részére, a KBVP körültekintő tervezésének megkezdését és tényfeltáró missziók indítását.

A válságkezelési központ feladata az EKSZ központjában tevékenykedő döntéshozók támogatása, a válságértekezleten született döntések végrehajtásának biztosítása. A válságkezelési központot együttesen irányítja a válságreagálásért felelős főtitkárhelyettes vagy képviselője és a válságban érintett szolgálatok képviselői. A válságkezelési központ az EKSZ, a Bizottság és a Tanács szolgálataiból álló személyek által üzemeltetett munkaadókból áll.

³⁹ Situation Room (EU SITROOM).

⁴⁰ Pedro Serrano: EEAS Crisis Response Mechanism. In: Jochen Rehl (ed.): Handbook on CSDP the Common Security and Defence Policy of the European Union. 3rd Edition. Armed Forces Printing Centre, Vienna, 2017, 75–76. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/handbook_on_csdp_-_3rd_edition_-_jochen_rehl_federica_mogherini.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 15.)

⁴¹ Crisis Response & Operational Coordination Department.

⁴² Crisis Response Planning and Operations Division.

⁴³ Andrée et al.: i. m. 142–145.

⁴⁴ Annex, 20.

⁴⁵ Intelligence and Situation Centre (EU INTCEN).

⁴⁶ Annex, 20.

A válságkezelési platform rendeltetése, hogy olyan fórumot biztosítson, ahol az EKSZ, a Bizottság és a Tanács szervezetei értékelhetik a válság közép- és hosszú távú hatásait, valamint megtárgyalhatják a szükséges intézkedéseket. A platformot a főképviselő/alelnök és a főtitkár vagy a válságreakálásért felelős helyettese elnöklí. A válságkezelési platform dönthet a válságkezelési munkacsoport aktiválásáról és értékeli annak jelentéseit, dönt a lehetséges további intézkedésekről, valamint megvitatja a Tanács által foganatosítandó intézkedésekről szóló javaslatokat. A válságkezelési platform egy *ad hoc* ülés, így nincs is állandóan aktiválva.⁴⁷

A válságkezelési munkacsoport a válságreakálásba bevont szervezetek képviselőiből áll és a földrajzilag illetékes vezérigazgató irányítja. A munkacsoport rendeltetése az EU válaszüntézkedéseinek nyomán követése, és e válaszüntézkedések végrehajtásának elősegítése. A válságkezelési munkacsoport értékeli az EU tevékenységének hatásait, előkészíti a szakpolitikai dokumentumokat, hozzájárul a válság megközelítésének politikai kereteiről szóló dokumentum⁴⁸ előkészítéséhez, kidolgozza a saját intézkedési tervét, saját útíttervét (amelyet időszakosan felülvizsgál), hozzájárul a kommunikációs stratégia megvalósításához, valamint alkalmazza az összes többi intézkedést, amelyek elősegíthetik az EU válaszüntézkedését.⁴⁹

A KÖZÖS BIZTONSÁG- ÉS VÉDELEMPOLITIKA SZEREPE A VÁLSÁGKEZELÉSBEN

Az EU külső tevékenységének sikere a jól tervezett és megfelelő módon strukturált válaszüntézkedésben, valamint a közös prioritások felállításában rejlik. A KBVP alapvetően rövid távú megoldást kínáló eszköz valamilyen konfliktusos vagy posztkonfliktusos helyzetben. A hosszú távú megoldást a fejlesztési programok jelenthetik, amelyeket párhuzamosan is lehet működtetni a KBVP misszióival és műveleteivel, vagy funkcióik legalábbis részbeni átvételével azok befejezését követően. A KBVP misszióit követő, az átmenetet szolgáló stratégiák is nagyon fontosak annak tükrében, hogy a missziók a helyzet stabilizálása érdekében végzett rövid és középhosszú távú tevékenységek.⁵⁰

A KBVP döntéshozatala⁵¹

A KBVP-t érintő válsághelyzet esetén az ENSZ felkérése vagy valamelyik tagállam kezdeményezése után a Bizottság, a főképviselő/alelnök, valamint a Politikai és Biztonsági Bizottság (PBB)⁵² közösen megtárgyalják, hogy miként tud az EU hozzájárulni a helyzet stabilizálásához önállóan vagy más nemzetközi, illetve regionális szervezet támogatásával. A PBB a válságkezelési műveletek politikai kontrollját és stratégiai iránymutatását biztosító testület, amely a Tanács illetékes munkacsoportjának útmutatása alapján végzi tevékenységét. A Tanács főtitkársága és a Bizottság közös döntése alapján tényfeltáró missziót küldhet az

⁴⁷ Annex, 20.

⁴⁸ Political Framework for Crisis Approach (PFCAs).

⁴⁹ Annex, 20.

⁵⁰ Carmen Márquez Carrasco et al.: Case study: Common Security and Defence Policy (CSDP). European Commission, 31. 05. 2016., 31–32. <http://www.fp7-frame.eu/wp-content/uploads/2016/11/Deliverable-10.3.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

⁵¹ Carrasco: i. m. 88. A szerző fordítása.

⁵² Political and Security Committee (PSC).

érintett országba vagy régióba azzal a céllal, hogy a potenciális kockázatokról és az azokra adandó legmegfelelőbb válaszokról ajánlásokat adjon ki. Az érintett országban vagy régióban zajló eseményekről az EU HHK napi jelentéseket készít, eközben a Főtitkárságon tevékenykedő katonai és civil állomány a KBVP missziójának vagy műveleteinek stratégiai tervezésén dolgozik. A Főtitkárságon belül működő Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság⁵³ feladatot kap arra, hogy a Bizottság releváns szervezetei támogatásával kidolgozza az EU politikai érdekeit, célkitűzéseit körvonalazó válságkezelési koncepciót.⁵⁴

Fontos megemlíteni a katonapolitikai kérdésekkel foglalkozó munkacsoport⁵⁵ tevékenységét, amely a KBVP terén végez előkészítő feladatokat a PBB részére az EU katonai és civil-katonai tevékenységével kapcsolatban. A katonapolitikai kérdésekkel foglalkozó munkacsoport készíti elő a Tanács következtetéseit, és javaslatokat fogalmaz meg a PBB részére, majd figyelemmel kíséri azok hatékony végrehajtását, elősegíti a horizontális együttműködést és információcserét. Ez a munkacsoport felelős a nem uniós országokkal és más szervezetekkel, így a NATO-val történő partnerségi, együttműködési feladatokért is.

A válságkezelési koncepció kidolgozásával egyidejűleg a PBB feladatot szab a Polgári Válságkezelő Bizottság⁵⁶ részére, hogy dolgozza ki a rendvédelmi és a civil stratégiai lehetőségeket. A PBB felkéri az EU Katonai Bizottságot⁵⁷ a katonai stratégiai opciók⁵⁸ kidolgozására. A stratégiai opciók kidolgozását követően a PBB a Bizottság nézeteit figyelembe véve készíti el értékelését. Ezt követően a PBB megtárgyalja a Tanács részére jóváhagyásra felterjeszteni kívánt válságkezelési koncepciót.

A KBVP műveleteinek tervezése

A tervezési folyamatnak ebben a fázisában a politikai célok és célkitűzések, valamint a műveleti eszközök és erőforrások összehangolása zajlik. Amennyiben a Tanács elfogadja, hogy a válság kezelése érdekében KBVP-művelet induljon, úgy a PBB megindítja a műveleti tervezés fázisát, amely attól függően, hogy katonai vagy civil természetű a misszió, különböző testületek bevonásával készül. A műveleti tervezés két dimenzióra, előretervezésre és válságreagáló tervezésre van osztva. Az előretervezés a potenciális válságforgatókönyv alapján történő folyamatos tervezést jelenti, amely magában foglalja a monitoringot, a korai előrejelzést, valamint a KBVP missziói és műveletei részére történő általános koncepciók és útmutatók kidolgozását. A válságreagáló tervezés a válság során bekövetkezett eseményekre történő reagálás tervezését jelenti. Az emberi jogok, a nemzetközi humanitárius jog, a társadalmi nemek, a demokrácia és a jogállamiság elveit a válságreagálási műveletek tervezésének mindkét dimenziójában figyelembe kell venni.

Katonai műveletek esetén az első lépés a műveleti főparancsnokság kijelölése és a műveleti parancsnok kinevezése. A civil misszióknál a Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat⁵⁹ igazgatója látja a polgári műveleti parancsnoki teendőket mindaddig, amíg ki nem nevezik a misszió vezetőjét.

⁵³ Crisis Management Planning Directorate (CMPD).

⁵⁴ Crisis Management Concept (CMC).

⁵⁵ Politico-Military Group (PMG).

⁵⁶ Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CIVCOM).

⁵⁷ European Union Military Committee (EUMC).

⁵⁸ Military Strategic Options (MSOs).

⁵⁹ Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC).

A teljes tervezési folyamat a műveleti koncepció, a műveleti terv és szükség esetén a fegyverhasználati szabályok jóváhagyásával záródik. A műveleti koncepció és a műveleti terv nagyon hasonló, de míg az első a válságkezelési koncepcióban foglalt célok elérésére készült, a második a műveleti parancsnok/misszióvezető feladatait és a művelet végrehajtásának részletkérdéseit tisztázza.

A műveleti parancsnok a felelős a műveleti koncepció kidolgozásáért úgy a civil, mind a katonai missziók esetében, ugyanakkor a dokumentumok kidolgozásrendjében eltérés tapasztalható. A kijelölt misszióvezető és törzse, valamint az EKSZ érintett szervezetei közösen vesznek részt a Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat tervezőcsoportjával a civil misszió műveleti koncepciójának kidolgozásában, amelyhez szabványos, az EU értékeire utaló dokumentumok állnak rendelkezésre.

A katonai műveletek műveleti koncepciója és műveleti tervei sokkal változatosabbak és kevésbé szabványosak. A műveleti parancsnok és törzse vezeti e dokumentumok kidolgozását (ebben az esetben tehát nincs állandó szervezet). Az EU Katonai Bizottság ad útmutatást és tesz javaslatokat a műveleti parancsnok számára. A katonai műveletek műveleti koncepciója az erők alkalmazására vonatkozó iránymutatásokat is tartalmazza. A műveleti koncepciót megvitatás céljából a PBB, jóváhagyás céljából a Tanács részére terjesztik fel.

A műveleti terv magában foglalja a művelet leírását, kapcsolódó dokumentumai tartalmazzák többek között az erők alkalmazásának rendjét, a viselkedési szabályokat, a tájékoztatási tevékenységeket, a fegyelmi mechanizmusokat és a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó szabályokat. A műveleti tervnek a lehető legtisztábban kell fogalmaznia az alkalmazható jog vonatkozásában.

A katonai műveletek esetében ki kell dolgozni a fegyverhasználati szabályokat is, amennyiben az erők alkalmazására az önvédelmen túl is megvan a szükséges felhatalmazás. Bár az EU rendelkezik az erők alkalmazására vonatkozó koncepcióval, az egyes tagállamok további korlátozásokat vezethetnek be a saját kontingenseik számára akár a nemzeti jog, vagy bármely más szerződés általi kötelezettség vagy jogértelmezés következtében. Az EU-erők által kiváltott bármilyen fegyverhasználatnak – legyen az önvédelmi célú vagy a fegyverhasználati szabályoknak megfelelő – teljes mértékben összhangban kell lennie a nemzetközi szabványokkal.⁶⁰

AZ EU-HEX ML18 STRATÉGIAI VÁLSÁGKEZELÉSI GYAKORLAT

2016 júliusában, Varsóban az Európai Tanács elnöke, az Európai Bizottság elnöke és a NATO főtitkára közös nyilatkozatot⁶¹ írt alá. A közös nyilatkozat hét stratégiai prioritást állapított meg. Ezek egyike a stratégiai válságkezelési gyakorlatok együttes végrehajtása volt, első ízben 2017-ben és 2018-ban.⁶² A közös nyilatkozatban foglaltak végrehajtása érdekében az EU és a NATO közös előterjesztéseként született meg a közös javaslatcsomag,⁶³ valamint a

⁶⁰ Carrasco: i. m. 88–91.

⁶¹ Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. Warsaw, 08. 07. 2016. <https://www.consilium.europa.eu/media/21481/nato-eu-declaration-8-july-en-final.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

⁶² Uo. 2.

⁶³ Common set of proposals for the implementation of the Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2017/08/Common-set-of-proposals-for-the-implementation-of-the-Joint-Declaration-2.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

közös új javaslatcsomag,⁶⁴ amelyek fő célja a válságreakálási intézkedések egyeztetése és az együttműködés intenzitásának növelése volt a két szervezet között.

A Tanácsnak a közös nyilatkozat végrehajtásáról szóló következtetéseiben többek között a gyakorlatok tervezését is konkretizálták.⁶⁵ Ez alapján a gyakorlatok megtervezése és végrehajtása felváltva történik: az egyik évben az egyik, míg a másik évben a másik szervezet a felelős a gyakorlat lebonyolításáért. Az adott évben nem felelős szervezet szakértői részt vesznek a tervezésben és a végrehajtásban. A válságreakálási mechanizmusokat mindkét szervezet begyakorolja. A gyakorlatok során szerzett kölcsönös tapasztalatokat feldolgozzák és összevetik egymással, tesztelik a forgatókönyveket és a műveleti protokollokat. További cél az EU, illetve a NATO katasztrófaelhárítási gyakorlatokban részt vevő állománya közötti interakció javítása, valamint egy kiképzési célú forgatókönyv kidolgozása, amely felhasználható a terrorizmus elleni harcra való felkészülésben.

Az EKSZ és a Bizottság szoros együttműködésében tervezték meg és hajtották végre 2018. november 2–30. között az EU-HEX ML 18 gyakorlatot. A gyakorlat végrehajtásának főbb helyszínei Brüsszel (Belgium), Larissza és Nea Santa (Görögország), Torrejón (Spanyolország), valamint az EU-tagállamok fővárosai voltak. A NATO kijelölt szervezetei együttműködőként vettek részt a gyakorlaton.

Az EU-HEX ML 18 gyakorlat célkitűzése az EU-val és annak tagállamaival szemben fellépő hibrid veszélyek körülményei között végrehajtandó válságreakálás gyakoroltatása volt azzal a céllal, hogy továbbfejlesszék az EU hibrid krízisekre adott reakciókészségét. Az IPVI mechanizmusát is aktivizálták.

A gyakorlat fő erőfeszítése három földrajzilag behatárolható területre összpontosult: KBVP Afrikában, tengeri veszélyeztetettség a Földközi-tengeren, válságreakálás Európában. A gyakorlat forgatókönyve szerint a KBVP terén fiktív afrikai országokban kialakuló terrorista cselekményekkel, egészségügyi helyzettel összefüggő válsághelyzetet kellett kezelni, valamint konzuli krízishelyzetet kellett megoldani. A tengeri veszélyeztetettség alapvetően a migrációs kihívásokból adódott. Az európai incidenseket hibrid kihívások okozták, mint például az energia és az egészségügyi szektort, valamint a kibernetet ért támadások, illetve az álhírek elleni fellépés. A 2017. évi gyakorlattal ellentétben 2018-ban már az EU-tagállamokat is aktívan bevonták a gyakorlatba, és a nemzeti intézmények is „támadást” szenvedtek.⁶⁶

ÖSSZEZGÉS

Az EU működéséről szóló szerződésben és számos más dokumentumban is rögzítették: az Unió aktív szereplője kíván lenni a területén előforduló, elsősorban a katasztrófák bekövet-

⁶⁴ Common set of new proposals on the implementation of the Joint Declaration signed by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. NATO/OTAN, 05. 12. 2017. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_149522.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

⁶⁵ Council conclusions on the Implementation of the Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. Council of the European Union, Brussels, 05. 12. 2017., 7. <https://www.consilium.europa.eu/media/31947/st14802en17.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 10.)

⁶⁶ Krisenmanagementübung „Hybrid Exercise Multilayer 18” der Europäischen Union und der NATO gegen Cyberangriffe, Fake News und Migration. 29. 08. 2018., 1–4. <https://www.andrej-hunko.de/start/download/dokumente/1223-krisenmanagementuebung-hybrid-exercise-multilayer-18-der-europaeischen-union-und-der-nato-gegen-cyberangriffe-fake-news-und-migration/file> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

kezése miatt szükséges veszélyhelyzetek felszámolása mellett a területén kívüli vagy külső dimenzióval rendelkező válságok kezelésében is, akár katonai erő alkalmazásával.

A szakirodalom és az EU dokumentumainak tanúsága alapján megállapítható: az EU felismerte a hibrid kihívások okozta veszélyeket, és átfogó módon keresi a válaszokat azok kezelésére. Ennek egyik módja a válságkezelés intézményeinek, eljárásainak és technikai rendszereinek fejlesztése, amelyek biztosítani hivatottak az EU bonyolult, megosztott feladat-és felelősségi rendszerében a hatékony döntés-előkészítést és döntéshozatalt. Tanulmányomban az Európai Bizottság és az Európai Tanács integrált válságkezelést támogató rendszereit és eljárásait, valamint az EKSZ eljárásrendjét vázoltam fel a közös külügyi és biztonságpolitikai körben végzendő válságkezelési tevékenységek vonatkozásában, emellett áttekintettem az EU HEX ML 18 gyakorlatot, amelynek tervezése és levezetése azt bizonyítja, hogy az Unió folyamatosan teszteli a saját válságkezelési rendszereit, együttműködésben más nemzetközi szervezetekkel, kiemelten a NATO-val.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete – európai uniós válasz. Az Európai Bizottság és az Unió Külügyi és Biztonságpolitikai Főképviseleje közös közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Brüsszel, 2016. 04. 06. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=en>
- Andrée, Klara – Backman, Sarah – Hammargård, Kajsa – Nugent, Neill – Olsson, Eva-Karin – Rhinard, Mark: *Final Report for sub-WP4.1: Crisis Management Capacity in the European Commission, European Council and the Council of the European Union*. Brussels, 30. 09. 2017. <http://www.transcrisis.eu/wp-content/uploads/2017/10/D4.2-Crisis-Management-Capacity-in-the-European-Commission-European-Council-and-the-Council-of-the-European-Union-Final-Report-for-sub-WP4.1.pdf>
- Annex to the Commission Recommendation on Coordinated Response to Large Scale Cybersecurity Incidents and Crises. European Commission, Brussels, 13. 09. 2017. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-6100-F1-EN-ANNEX-1-PART-1.PDF>
- Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2012. 10. 26. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF
- Bátora, Jozef – Blockmans, Steven – Ferhatovic, Enver – Peters, Ingo – Rieker, Pernille – Stambøl, Eva: *Understanding the EU's crisis response toolbox and decision-making processes*. Norwegian Institute of International Affairs, 30. 09. 2016. <http://www.eunpack.eu/sites/default/files/deliverables/Deliverable%204.1.pdf>
- Beriain, Iñigo Miguel de – Atienza-Macías, Elena – Armaza, Emilio: *The European Union Integrated Political Crisis Response Arrangements: Improving the European Union's Major Crisis Response Coordination Capacities*. Disaster Medicine and Public Health Preparedness, Vol. 9, 2015/3. https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/FCCF8B954A5F1B481366FB00A55F0D4B/S1935789315000105a.pdf/european_union_integrated_political_crisis_response_arrangements_improving_the_european_unions_major_crisis_response_coordination_capacities.pdf
- Carrasco, Carmen Márquez – Muguruza, Cristina Churruca – Sánchez, Rocío Alamillos: *Case study: Common Security and Defence Policy (CSDP)*. European Commission, 31. 05. 2016. <http://www.fp7-frame.eu/wp-content/uploads/2016/11/Deliverable-10.3.pdf>
- Commission provisions on „ARGUS” general rapid alert system. Commission of the European Communities, Brussels, 23. 12. 2005. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0662:FIN:EN:PDF>

- Commission Recommendation of 13. 09. 2017. on Coordinated Response to Large Scale Cybersecurity Incidents and Crises. European Commission, Brussels, 13. 09. 2017. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-6100-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>
- Common set of new proposals on the implementation of the Joint Declaration signed by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. NATO/OTAN, 05. 12. 2017. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_149522.htm
- Common set of proposals for the implementation of the Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2017/08/Common-set-of-proposals-for-the-implementation-of-the-Joint-Declaration-2.pdf>
- Council conclusions on the Implementation of the Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. Council of the European Union, Brussels, 05. 12. 2017. <https://www.consilium.europa.eu/media/31947/st14802en17.pdf>
- Crisis management and Response. European External Action Service, 15. 06. 2016. https://eeas.europa.eu/topics/crisis-response/412/crisis-management-and-response_en
- EU operational protocol for countering hybrid threats – EU Playbook. European Commission, Brussels, 05. 07. 2016. <http://edz.bib.uni-mannheim.de/edz/pdf/swd/2016/swd-2016-0227-en.pdf>
- Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. Warsaw, 08. 06. 2016. <https://www.consilium.europa.eu/media/21481/nato-eu-declaration-8-july-en-final.pdf>
- Kjellén, Sanna: *Survey of EU warning systems*. 2007. 09. 05. https://www.msb.se/Upload/Produkter_tjanster/Publikationer/KBM/Survey%20of%20EU%20warning2.pdf
- Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan. European Union External Action, 2016. https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_hu_version.pdf
- Krisenmanagementübung „Hybrid Exercise Multilayer 18” der Europäischen Union und der NATO gegen Cyberangriffe, Fake News und Migration. 29. 08. 2018. <https://www.andrej-hunko.de/start/download/dokumente/1223-krisenmanagementuebung-hybrid-exercise-multilayer-18-der-europaeischen-union-und-der-nato-gegen-cyberangriffe-fake-news-und-migration/file>
- Meziani, Tarik: *Integrated Political Crisis Response arrangements (IPCR)*. Brussels, 25. 04. 2018. http://ceps1.ceps.eu/attachment/TF_CD/IPCR-CEPS-25_April_2018.pdf
- Minard, Pierre: *The IPCR Arrangements: A joined-up Approach in Crisis Response?* Eidgenössische Technische Hochschule, Zürich, 15. 12. 2015. <http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/195247/pdf>
- Molnár Anna: *Az Európai Unió külkapcsolati rendszere és eszközei*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- Pirozzi, Nicoletta: *The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management*. DCAF, Brussels, 2013. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Pirozzi_EU-CM.PDF
- Serrano, Pedro: *EEAS Crisis Response Mechanism*. In: Rehrl, Jochen (ed.): *Handbook on CSDP the Common Security and Defence Policy of the European Union*. 3rd Edition. Armed Forces Printing Centre, Vienna, 2017. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/handbook_on_csdp_-_3rd_edition_-_jochen_rehrl_federica_mogherini.pdf
- The Council's response to crises (IPCR). European Council – Council of the European Union. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ipcr-response-to-crises/>
- The EU Integrated Political Crisis Response – IPCR – Arrangements – in Brief. Council of the European Union, Brussels, 2016. https://www.consilium.europa.eu/media/29699/web_ipcr.pdf